

УДК 336.713+336.717

О. М. Козлянченко, докторант

А. С. Березан, магістр

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІРТУАЛЬНИХ БАНКІВ (НЕОБАНКІВ) В УКРАЇНІ

Е. М. Козлянченко, докторант

А. С. Березан, магістр

Черниговский национальный технологический университет, г. Чернигов, Украина.

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ВИРТУАЛЬНЫХ БАНКОВ (НЕОБАНКОВ) В УКРАИНЕ

Olena Kozlianchenko, doctoral student

Anastasia Berezan, master

Chernihiv National University of Technology, Chernihiv, Ukraine.

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF VIRTUAL BANKS (NEOBANKS) IN UKRAINE

У статті досліджено перспективи розвитку віртуальних банків, розглянуто основні види та характеристики віртуальних банків, визначено причини переходу на віртуальний банкінг та специфіку їхньої роботи. Оскільки такий вид банкінгу є новітнім для світової фінансової системи, то в цій роботі досліджено особливості таких видів банківського бізнесу та їх законодавче регулювання, що особливо є актуальним для України, де законодавство в цій сфері є далеко не досконалим. Зважаючи на те, що необанки зародилися закордоном, важливим аспектом роботи є дослідження світового досвіду роботи віртуальних банків та їх законодавче регулювання. Звернемо увагу на те, що саме такий вид банкінгу стає дедалі більш популярним у світі та дедалі більше користувачів обирають віртуальні банки, а також розглянуто перспективи розвитку необанків в Україні.

Ключові слова: банківський сектор; банківська система; банкінг; необанки; інновації; віртуальний банк; монобанк; розвиток; фінансові технології.

В статье авторами исследованы перспективы развития виртуальных банков, рассмотрены основные виды и характеристики виртуальных банков, исследованы причины перехода на виртуальный банкинг и специфику их работы. Поскольку данный вид банкинга является новейшим для мировой финансовой системы, то в данной работе исследованы особенности таких видов банковского бизнеса, а также законодательное регулирование такого вида бизнеса, что особенно актуально для Украины, где законодательство в этой сфере является далеко не совершенным. Поскольку необанки родились за рубежом, важным аспектом работы является исследование мирового опыта работы виртуальных банков и их законодательное регулирование. Обратим внимание на то, что именно такой вид банкинга становится все более популярным в мире и почему все больше пользователей выбирают виртуальные банки, а так же в статье рассмотрены перспективы развития необанков в Украине.

Ключевые слова: банковский сектор; банковская система; банкинг; необанки; инновации; виртуальный банк; монобанк; развитие; финансовые технологии.

Within the article, prospects for the development of virtual banks are examined, the main types and characteristics of virtual banks are considered, and reasons for the transition to virtual banking and the specifics of their work are identified. As this type of banking is the newest for the world financial system, then in this paper, the features of such types of banking business and their legislative regulation, which is especially relevant for Ukraine, where legislation in this area is far from perfect, are examined. Given that neo-banks originated abroad, an important aspect of the work is to study the world experience of virtual banks and their legal regulation. It should be noted that this type of banking is becoming increasingly popular in the world and more users are choosing virtual banks, as well as prospects for the development of non-banks in Ukraine are considered.

Keywords: banking sector; banking system; banking; neobanks; innovations; virtual bank; monobank; development; financial technologies.

JEL Classification: G21

Постановка проблеми. За останні кілька десятиліть банківська система зазнала різких змін, що здебільшого пов'язані з розширенням можливостей Інтернету, з'явилися нові види банківських послуг та інтернет-додатки, за допомогою яких можна виконувати багато операцій, не виходячи з дому, це дало можливість скоротити видатки та збільшити продуктивність. На основі багатьох переваг з'явилися нові види банкінгу; їх називають по-різному: «мобільний банк», «віртуальний банк», «інтернет-банк», «цифровий банк», проте можна уніфікувати та назвати терміном «необанк». Його можна вживати для всіх банків, що виходять за межі класичного обслуговування.

Сьогодні банки перестають бути тільки банками в традиційному розумінні й виходять за межі фінансової галузі. Якщо раніше банки отримували прибуток лише за рахунок покращення стандартних моделей обслуговування клієнтів, то вже нині змінюються самі моделі взаємодії банків із клієнтами. Саме тому в сучасному світі з'явилася потреба в нових, інноваційних типах – необанках.

Зазвичай, необанки – це онлайн-компанії, що побудовані з нуля на нових технологічних платформах. Вони пропонують більш високі відсоткові ставки, іноді комісію за обслуговування карткового рахунку, але це завжди вищий клас взаємодії з клієнтом та його підтримка. За кордоном необанки можуть самостійно отримувати банківську ліцензію або діяти на базі одного з наявних банків, купуючи оптові послуги у фінансової установи, що надає ліцензію.

Необанк – це модернізований та постійно оновлюваний банкінг із розвиненою сучасною функціональністю, формами зв'язку та передачі даних, включаючи такі основні елементи, як Інтернет (вебсайти, офіси) та мобільний банк (програми, повідомлення).

Україна лише починає розвивати такий вид бізнесу, вітчизняне законодавство ще не є адаптованим для таких установ, а умови для ведення такого бізнесу лишають бажати кращого. У сучасних умовах розвитку банківського бізнесу ця тема є особливо актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти функціонування необанків та їх тренди розвитку у світі і зокрема в Україні, мають своє відображення у працях вітчизняних і закордонних науковців та експертів-аналітиків, з-поміж яких А. Кунле, Е. Джуд, С. Гошал, Д. Дранове, М. Міллер, Х. Мінські, Л. Виговська, Л. Городянська, М. Губа, М. Житар, Т. Стечишин, О. Шапурова, Р. Мертон, А. Грехем, Дж. Скан, Дж. Дікерс, С. Масуд, К. Скінер, Р. Барба, Т. Калашнікова, Ю. Савченко.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Попри те, що такий вид банкінгу лише починає розвиватись, на сьогодні багато науковців присвятили свої роботи дослідженню аспектів цієї проблеми, але й досі залишається недостатньо розкритим питання майбутнього необанкінгу. Отже, зважаючи на стрімкий розвиток банківської сфери деякі питання, що пов'язані з особливостями вдосконалення мобільного банкінгу та його адаптування до українських реалій, потребують детальнішого розгляду.

Мета статті. Метою статті є дослідження перспектив розвитку віртуальних банків (необанків) в Україні.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи історичний розвиток переходу банківських послуг до віртуального простору, можна стверджувати, що він почався давно. Так, одним із перших небанківських компаній вважається британський First Direct, який розпочав телефонний банкінг у 1989 році. Цей банк вперше застосував концепцію роботи без відділень та обслуговував клієнтів цілодобово, використовуючи кол-центр. До травня 1991 року послугами банку користувалися 100 тис. клієнтів. Сьогодні First Direct – це підрозділ HSBC Bank plc.

З розвитком Інтернету банківські установи часто прагнуть зменшити операційні витрати, пропонуючи своїм клієнтам послуги онлайн-банкінгу. Тоді ж з'явилися перші інтернет-банки. У 1998 році такий вид банку Egg з'явився у Великобританії. Використовуючи кол-центр та інтернет-портал, клієнти могли керувати своїми обліковими записами. Завдяки зручному сервісу, незабаром у банку було понад два мільйони рахунків клієнтів [22].

Із середини 2000 року Інтернет та телефонний банкінг стали основою роздрібного банкінгу. Більшість банків враховували це, включаючи такі онлайн-рахунки в основні продукти, одночасно змінюючи або зменшуючи свої мережі філій.

Однак нова хвиля повнофункціональних небанківських компаній охопила світовий ринок лише за останні 5 років.

Дослідження поглядів науковців показали, що до сьогодні не існує конкретного визначення терміну «необанк». Якщо розглядати походження даного поняття, то з'ясуємо, що слово було утворене шляхом додавання до уже звичного терміна «банк» приставки «нео» грецького походження (*neos* в перекладі з грецької – «новий»). В практичній діяльності такі банки також звикли іменувати онлайн- або директ-банками. У Великобританії їх відносять до челенджер-банків (*challenger* у перекладі з англійської – «той, хто кидає виклик»), оскільки спочатку такі установи прагнули захопити той сегмент клієнтів, які були незадоволені рівнем обслуговування в традиційних кредитних установах [5, с. 10].

У процесі розвитку фінансових технологій сформувались різні трактування поняття «необанк». Згідно із загальним визначенням, необанк – це компанія, яка надає банківські та платіжні послуги без традиційної інфраструктури відділень банку. Однак уся ця термінологія зазвичай передбачає одне – банк без відділень.

На наш погляд, під необанком необхідно розглядати фінансово-кредитну установу, яка проводить різного роду банківські операції, при цьому використовує не офісні відділення, а лише віртуальну мережу і сучасні Інтернет-платформи. Необхідність зародження цих банків у країні обумовлена рівнем її економічного і технологічного розвитку, наявністю відповідної нормативно-правової бази та розвиненої банківської сфери.

Треба зауважити, що значно вплинули на виникнення та розвиток необанків такі фактори [4, с. 71]:

- масове використання мережі Інтернет і мобільного зв'язку;
- розвиток цифрових технологій;
- зміна потреб банківських клієнтів.

Список послуг у необанках виглядає як і у традиційного банку:

- операції по розрахунках;
- оформлення кредитів;
- регулювання капітальних ресурсів;
- інвестиційна діяльність;
- депозитне розміщення.

На сьогоднішній момент необанки починають використовувати й сучасні формати, серед яких є:

- P2P-кредитування;
- краудфандингові платформи;
- фінансові роботоконсультанти;
- криптовалюта [18, с. 960].

Необанк – це відносно новий тренд у фінансах. Поки на ринку не так багато фінансових установ, які успішно відмовилися від традиційного банкінгу та фізичних відділень на користь мобільних додатків, відеочатів і роботоконсультування.

Віртуальний банк цілком і повністю діє у всесвітній павутині. У такої системи існує дві категорії: пасивна та активна. До першої належать усі дані про поточний рахунок, а активна дозволяє дистанційно маніпулювати фінансами.

Перший віртуальний банк «Security First Network Bank» відкрився в жовтні 1995 року в США. За перші півтора року існування середній приріст капіталу «Security First Network Bank» становив 20 % за місяць, активи досягли 40 млн дол., а чисельність клієнтських рахунків – 10 тис.

Сьогодні банк є одним із кращих віртуальних банків у світі. В Європейському просторі першим вважається віртуальний банк «Advance Bank» який є дочірнім підприємство банківської групи Дрездена, який функціонує з 1996 року. Найпершим віртуальним банком Німеччини був Consors-банк.

На початку своєї роботи він орієнтувався лише на проведення операцій з цінними паперами і віддавав перевагу такому каналу розподілу своїх послуг, як мережа Інтернет. Прикладами віртуальних банків можуть так само служити такі банки, як BankDirect (заснований у 1999 р.), CoinruBank (заснований у 1998 р.), E-bank (заснований у 1999 р.) і багато інших. Корпорація Sony відкрила в 2002 р. власний віртуальний банк, прагнучи протиставити себе традиційним банкам [18, с. 962].

Популярність нового віртуального фінансового підприємства виявилася поза конкуренцією. Тільки за першу годину шукану сторінку відвідали 13 570 осіб, причому 340 з них відкрили в банку власний рахунок, а за перший місяць роботи інтернет-банку було відкрито 21 тис. рахунків. Детальніше найбільш відомі необанки Європи наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Найбільш відомі необанки Європи

Назва банку, країна, валюта	Що потрібно зробити для відкриття рахунку	Обслуговування рахунку	Послуги банку
Atom Bank, Великобританія GBP	Завантажити додаток, відсканувати документ, який підтверджує особу	безкоштовне	Грошові перекази, операції по рахунках, проведення платежів
Number26, Німеччина EUR	Вказати e-mail і країну проживання, зробити відеодзвінок та показати документ, який підтверджує особу	безкоштовне	Грошові перекази, операції по рахунку, платежі, овердрафт
Nemea, Мальта EUR, USD, GBP, CAD, AUD, CH	Заповнити анкету на сайті, перевести з іншого активно рахунку мінімум 50 євро, через два дні буде доступний для користування	безкоштовне	грошові перекази (є власна платіжна система Nemea Instant Payment), операції по рахунку, платежі, ощадні та бізнес-рахунки, депозити
Fidor Bank, Німеччина, EUR	Вказати e-mail і телефон, потім пройти по посиланню з присланого банком листа, підтвердити особистість можна в будь-якому поштовому відділенні, куди потрібно прийти з посвідченням особи	безкоштовне	грошові перекази, операції по рахунку, платежі, ощадні та бізнес-рахунки, кредитування, взаємне кредитування, страхування, біржові операції
Saxo Bank, Данія EUR, AUD, CAD, DKK, USD, HKD, JPY, NZD, NOK, SGD, SEK, CHF, GBP	У банку можна відкрити торговий рахунок – мінімальна сума балансу не менше ніж 10 тис. дол. США, але є і пробний безкоштовний варіант. Далі процедура стандартна – онлайн-заявка, підтвердження особи (паспорт) і переказ на рахунок необхідної суми	безкоштовне, але є комісія по залишку на рахунку	Forex, біржові опціони, ф'ючерси, акції, індекси, угоди з валютами і дорогоцінними металами, страхування
Sberbank Direct і VTB Direct, Німеччина EUR	Поточний банківський рахунок і мобільний номер у Німеччині, а також ПМЖ цієї країни. Заявка оформляється онлайн, можна підтвердити особу по відеочату	безкоштовне	Ощадні рахунки та вклади

Джерело: складено авторами на основі [18].

Безперечно, світовий ринок необанків та інших компаній Fintech, що надають послуги, близькі до небанківських, значно більший. Станом на початок 2017 року глобальні звіти нараховували понад 70 компаній із небанківського сектору (це лише повністю впроваджені стартапи).

Банки, які вже перейшли на нові стандарти фінансових послуг, однаково певною мірою залежать від банків із багатовіковими традиціями. Наприклад, один із найбільш інноваційних банків Європи – Number26 дозволяє відкривати рахунки за допомогою мобільного, але фактично гроші будуть зберігатися в банку-партнері – Wirecard Bank [1].

Німецький N26 залучив 40 млн дол. від інвесторів. Банк N26 стартував як фінансово-технологічний стартап у Німеччині у 2013 році. Спочатку N26 працював за підтримки та з гарантіями німецького банку Wirecard Bank, а восени 2016 року він отримав банківську ліцензію від німецького регулятора BaFin та погодження від Європейського Центрального Банку. [10, с. 147]. Нині послуги N26 доступні у 24 європейських країнах для 2,3 млн клієнтів, включаючи Великобританію. У 2018 році банк збільшив кількість клієнтів утричі та планує вийти на ринок США до кінця 2019 року. N26 заробляє на комісіях за перекази по картах, а також на фінансових продуктах: овердрафтах, споживчих кредитах та інших. N26 оцінюють у 2,7 млрд дол. США та у компанії працює понад 800 співробітників у Берліні, Барселоні та Нью-Йорку. Основними конкурентами N26 є фінансові стартапи – Revolut, Monzo, Starling і Atom. N26 є прямим банком, що спеціалізується на управлінні рахунками через смартфон. Його основною ідеєю є те, що кращий банківський офіс – це мобільний телефон, а в центрі всього повинен стояти клієнт [8, с. 83; 10, с. 147].

Слабкі позиції займають необанки Азії, серед яких можна виділити: гонконгський Neat, сингапурський YoloLite, в'єтнамський Momo і Timo, російський Точка і Рокетбанк, пакистанський стартап Finja. Цікавий на сьогодні ринок Бразилії, де після успіху Nubank (привернули 52 млн дол. після трьох років життя, 1 млн жителів подали заявки) з'являються послідовники Neon [17, с. 249].

У сфері правового регулювання діяльності віртуальних банків чільне місце посідає Директива про надання платіжних послуг (PSD2), яка набула чинності на початку 2016 року і надала всім учасникам такого ринку два роки у вигляді перехідного періоду на дотримання всіх вимог цієї Директиви. Тобто із 2018 року всі фінансові установи, які функціонують на ринку, зобов'язані надавати фінансові послуги з урахуванням зазначених у цьому документі вимог.

Нині Великобританія є найпривабливішою юрисдикцією для створення необанку. Цьому сприяє низка причин:

- величезний ринок кадрів у галузі фінансових технологій;
- досить толерантне ставлення державного регулятора (FCA);
- наявність доступу до великої бази інвесторів;
- мінімальне оподаткування;
- можливість необанку отримати спеціальну ліцензію, замість того, щоб надавати послуги на основі класичного банку тощо.

Незважаючи на невеликий інтерес до необанків, інвестори вкладають у них великі суми, регулятори дозволяють їм працювати на ринку, а мегаполіси обіцяють послабити податкове навантаження заради того, щоб отримати звання FinTech-столиць [9, с. 76].

Ставлення до електронних фінансових стартапів залишається неоднозначним: одні вважають їх негідними уваги, інші ж схильні бачити в них руйнівників існуючого банківського світу. Однак останнім часом стає очевидним, що в електронних сервісів далеко не все гладко, є безліч проблем.

GoBank, що починав як сервіс, в якому можна було зареєструватися за допомогою смартфона, заявив, що тепер клієнтові потрібно купити «початковий пакет» у магазині, що, безперечно, ускладнює процес. Simple переживає довгострокові проблеми з проведенням платежів і переказів. Безумовно, інтеграція із соціальними мережами й неформальне спілкування цікаві, але технічні проблеми набагато гірше проблем із сервісом [14].

Із зарубіжних необанків ліцензію на самостійну банківську діяльність поки мають лічені одиниці. Наприклад, німецький Fidor Bank і британський Atombank. Влітку 2015 року Банк Англії вперше видав ліцензію повністю мобільному банку – Atom Bank. До цього часу він перший і поки єдиний банк у країні, який отримав ліцензію на надання послуг виключно через мобільні додатки й інтернет-портал. У листопаді 2015 року

іспанський банк BBVA вклав в Atom Bank 45 млн фунтів стерлінгів і став його найбільшим інвестором із часткою в 29,5 %. З урахуванням інвестицій від BBVA загальний обсяг коштів, залучених небанком усього за 18 місяців роботи, досяг 135 млн фунтів стерлінгів, особливо з урахуванням того, що для клієнтів банк поки не відкрився [12].

На основі вивченого нами досвіду функціонування зарубіжних небанків, можемо виділити особливості їх діяльності [24, с. 203]:

- повна відсутність відділень, що є результатом відсутності черг;
- цілодобове надання банківських послуг незалежно від того, в якій точці знаходиться клієнт;
- необхідний безперервний доступ до мережі Інтернет;
- персоналізований підхід до клієнта;
- швидкість обслуговування та економія часу клієнта;
- модернізація банківських послуг, що впливає на рівень задоволення клієнтів;
- використання сучасних інформаційних технологій;
- порівняно з традиційними банками, для небанків характерним є просте та швидке відкриття рахунку в Інтернеті;
- застосування сучасних біометричних способів підтвердження транзакцій;
- спрощене відстеження грошових потоків;
- налагодження партнерських відносин із фінансовими установами;
- доступні тарифи на обслуговування за рахунок мінімізації витрат на утримання філій та інших операційних витрат.

Причини успіху небанків у сучасному суспільстві полягають у тому, що така послуга відповідає очікуванням споживачів. Сьогодні не всі можуть дозволити собі звернутися в банк, щоб вирішити кожне питання, що виникає.

Близько 83 % дорослого населення планети сьогодні має рахунок у банку, тому оплата банківським переказом доступна більшості. Найпопулярніші системи онлайн-банкінгу в Європі – це: SOFORT – працює в 13 країнах Європи, повсюдно використовується в Німеччині, Бельгії, Швейцарії та Австрії; IDEAL – дозволяє використовувати додаток кожного окремого банку, найпопулярніший сервіс у Нідерландах; GiroPay – обслуговує понад 35 млн споживачів, поширена в Німеччині система [11; 17, с. 250]. Однак далеко не кожен банк може похвалитися зручним додатком або добре розробленим сервісом на сайті для проведення платежів. Більш того, багато користувачів не довіряють банківській системі, тому 55 % споживачів використовують альтернативні платіжні системи, вибираючи платіжних агрегаторів. Переважно споживачі використовують такі платіжні системи: Google Pay – використовують 1,2 млрд користувачів; PayPal – 200 млн; Apple Pay – 143 млн; GiroPay – 35 млн; Універсальні платіжні шлюзи – понад 120 млн відвідувань на місяць. Дуже затребуваним є прийом платежів на сайті, відправлених з електронного гаманця. Завдяки принципу біометричної ідентифікації сьогодні електронні гаманці абсолютно безпечні й максимально зручні. Найбільш популярними серед європейців вже протягом декількох років залишаються Google Pay, Apple Pay, Android Pay, Skrill, Alipay, WeChat, Qiwi, Yandex [6, с. 143].

Суттєва кількість робочих завдань сучасного працівника перебуває в інтерфейсі браузера або ж мобільного телефону. Глобалізація світової економіки постійно посилюється, всупереч існуючим політичним та воєнним конфліктам, вона потребує більш легкого доступу до банківських послуг з будь-якого місця.

Крім цих факторів, варто зазначити, що небанківські клієнти дуже часто є молодими людьми, більшість з яких зазвичай ще не відкривали рахунки в традиційних банках. Мінімалістичний та мобільний портрет нового банківського відділу повністю відповідає їхньому способу життя, а перехід до відділення банку виглядає дуже некрасиво.

У 2019 році міжнародна агенція GOBankingRates оприлюднила ТОП-10 онлайн-банків, на основі оцінки таких показників: відсотка комісії за користування картою, прибутковості накопичувального рахунку, річних процентних ставок по депозитам, функцій обслуговування клієнтів (табл. 2). До того ж було враховано, чи пропонують онлайн-банки такі послуги: 24/7 обслуговування клієнтів по телефону, служба чату в реальному часі з реальною людиною через вебсайт, наявність мобільного додатку та можливість створення віддаленого чекового депозиту. З табл. 2 видно, що 8 банків тримають свої позиції протягом 2017–2019 рр., що показує їхню високу конкурентоспроможність. У 2017 році до лідерів входили ще AloStarBank of Commerce та Bank of InternetUSA, проте у 2019 році їх випередили TIAABank та SallieMae Bank.

Таблиця 2

Рейтинг кращих онлайн-банків світу 2019 року

Банк	Плата за перевірку, \$	Економія, %	Річний відсотковий дохід, %	Підтримка 24/7	Живий чат	Мобільний додаток	Віддалений контроль за вкладом
Ally Bank	0	1,80	2,00	+	+	+	+
Bank5 Connect	0	1,85	2,00	-	+	+	+
TIAA Bank	0	1,10	2,50	-	-	+	+
CIT Bank	0	2,10	2,20	-	-	+	+
Barclays Bank Delawere	0	1,90	2,10	-	-	+	+
Discover Bank	0	1,80	2,10	+	-	+	+
Gobanking	0	1,80	0,15	-	-	+	+
Sallie Mae Bank	0	1,80	2,35	-	-	+	+
Synchrony Bank	0	2,25	2,70	-	-	+	+
Incredible Bank	0	0,50	1,00	-	-	+	+

Джерело: складено авторами на основі [8, с. 90; 11; 17, с. 250].

Як бачимо, швидкий розвиток необанків у Європі за останні роки зробив переворот в інфраструктурі класичних банків. Дослідження, проведене AT Kearney, показало, що до 2023 року кількість клієнтів необанків становитиме 85 млн користувачів, що становить 20 % населення Європи, яке старше за 14 років.

За оцінками аналітиків, у 2020 році кілька великих необанків розширять свою діяльність на ринках, що розвиваються, оскільки користувачі в цих країнах також переходять на цифрові технології і хочуть отримати сучасне банківське обслуговування [16; 25].

Для України функціонування банківської системи на такий формат, як необанк є абсолютно новим, і лише нещодавно цей напрям банківської системи почав своє функціонування. Незважаючи на те, що ринок банківських послуг України в порівнянні з європейським ринком значно менший, у нашій країні вже є багато Fintech-стартапів, серед яких є необанки. На жаль, повністю впровадженням стартапом у сфері небанківської діяльності сьогодні може похвалитися лише проєкт Monobank.

Хоча Monobank був розроблений як концепція незалежного продукту, у результаті він був запущений на базі універсального комерційного банку Universal Bank. Monobank дозволяє легко та без зайвого відвідування відділень отримати банківську карту з цілковитим доступом за допомогою мобільного додатка. Серед банківських послуг він дає можливість використовувати поточний рахунок, платежі, а також надає невеликий ліміт овердрафту.

Слід зазначити, що нововведенням у сфері користування банківськими картками є система накопичення реальних коштів – cashback. Cashback – програма лояльності, яка стимулює клієнта здійснювати покупки за допомогою пластикової карти. Є декілька категорій, користуючись якими клієнт може, витрачаючи кошти, реально заробити. Так, у Monobank є 12 категорій та відповідно 12 різних відсоткових ставок: мінімальна – 2 % від власних коштів за купівлю продуктів у магазинах та максимальна – 20 % на походи

в кіно або на придбання квітів. У Monobank отримувати cashback можна впродовж усього місяця. Отримати за місяць cashback у Monobank можна до 500 гривень, які клієнт має можливість вивести на основний рахунок [4, с. 72].

Суттєвою перевагою Monobank однозначно є його простота та зручність у використанні, за кордоном це називають UX (User Experience). У теперішньому високотехнологічному суспільстві, позбавленому вільного часу, навіть цей один фактор може зіграти ключову роль для досягнення популярності такого продукту [21, с. 148].

Нині в проєкті немає банківської ліцензії, яка видається НБУ і надає право проводити розрахункові операції, приймати гроші на депозити або видавати кредити. Monobank – це всього лише онлайн-сервіс, який забезпечує доступ до банківських послуг. При цьому безпосередньо операції здійснює UniversalBank. Він є фінансовим партнером Monobank і саме він оперує грошима клієнтів [4, с. 72]. Іншими словами, підключаючись до онлайн-сервісу, людина, по суті, стає клієнтом UniversalBank. Але доступ до його послуг він отримує не безпосередньо у відділеннях Universal'a, а дистанційно через Monobank. По суті, Monobank пропонує клієнтам розрахункові операції. Розмістити депозит, наприклад, з його допомогою не можна. Проте доступні перекази між картками, оплата різноманітних послуг та сервісів (поповнення мобільних рахунків, комунальні та бюджетні платежі), кредитний ліміт, опція кешбек, послуги розстрочки [8, с. 93].

Виділимо основні переваги користування послугами Monobank:

- по-перше, тарифи: безкоштовне поповнення картки й мобільного телефону, переказ на іншу картку, оплата всіх видів комунальних послуг, перекази на банківські рахунки вітчизняних юридичних осіб;

- по-друге, кешбек: першого числа кожного місяця Monobank дає на вибір шість категорій покупок, на дві з них буде нараховуватися кешбек в розмірі до 20 %;

- по-третє, надання розширених послуг з управління картковими рахунками, зокрема депозитними і кредитними рахунками (кредитний ліміт до 100 000 грн);

- по-четверте, здійснюється цілодобова підтримка клієнтів через сучасні канали зв'язку: Viber і Telegram.

Порівнюючи, Monobank з іншими відомими необанками світу, то можна зробити висновок, що Monobank є досить конкурентоспроможним сервісом, який надає послуги на рівні всесвітньо відомих банків та має колосальний розвиток.

Отже, створення Monobank стало значним поштовхом для розвитку сучасних платіжних систем країни. Це стало інноваційним рішенням для надання типових банківських послуг без відвідування відділення. Використання карти Monobank сприяє пришвидшенню здійснення різноманітних платежів, відкриває нові можливості для клієнтів цього банку та адаптує сучасні платіжні системи до міжнародних стандартів.

І хоча переваги такого банківського продукту є очевидними, цьому новоствореному проєкту дуже непросто функціонувати в українських реаліях ведення віртуального бізнесу, зокрема у питаннях відкриття та ведення банківських рахунків. Тут мова йде про досить консервативний підхід нашого законодавства [20; 23].

Плануючи стартап у сфері небанківської діяльності в Україні передусім потрібно подбати про ліцензію. Основні положення, що регулюють даний вид діяльності, визначені в Законах України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», «Про фінансові послуги та регулювання ринків фінансових послуг»; «Про банки та банківську діяльність» [13].

Крім того, розмір та вид необхідних ліцензій будуть безпосередньо залежати від розміру послуг, які, як очікується, будуть надані в межах проєкту. Можливо, стартап може задовольнитись ліцензією на надання фінансових позик.

Однак необанкінг – це не тільки кредитування. Базовий пакет послуг такого стартапу, включає відкриття поточного рахунку клієнта та використання коштів, розміщені на ньому для платежів.

Ми вже стикаємося з першою проблемою – відкриття і ведення поточного рахунку, в Україні ця процедура доступна лише класичним банкам, що передбаченою ст. 47 Закону України «Про банки та банківську діяльність» [13].

Ніяких обмежень по ліцензіям, як, наприклад, у Великобританії, не передбачено нашим законодавством. Тому проєкт, що включає управління рахунками клієнтів, можливий лише на основі банку в класичному його розумінні. Це стосується і виготовлення платіжної картки. Незважаючи на те, що карткою можна обслуговувати різні платіжні системи, її емітентом може бути лише банк, який уклав угоду з відповідною платіжною установою. Це передбачено ст. 14 Закону України «Про платіжні системи та переказ грошей» [15].

Таким чином, реалізація проєкту в галузі небанківської діяльності в Україні повинна включати співпрацю з будь-яким існуючим комерційним банком.

Однак є інший спосіб – відкриття рахунків та випуск платіжних інструментів за кордон. Це не завадить вам вести бізнес та користуватися платежами в Україні, але це коштуватиме дорожче та забезпечить плату за обслуговування карткового рахунку вище, ніж пропонують наші банківські установи.

Для тих, хто не боїться ризикувати, є інший шлях – створення в Україні нового банку з подальшим отриманням усіх необхідних ліцензій. Цей шлях закриває багато питань правового регулювання, але це дуже дорого.

Вітчизняне законодавство здійснює регулювання банківської діяльності й за допомогою Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валютах, затвердженої Постановою Нацбанку № 492 від 12.11.2003 р., в якій викладені досить жорсткі стандарти ідентифікації та перевірки клієнтів. Так, для того щоб відкрити поточний рахунок, обов'язково потрібно пред'явити паспорт та ідентифікаційний номер працівнику банку [14].

Це значно зменшує можливість відкриття нових рахунків в Інтернеті або мобільних додатках. Зважаючи на те, що створення відділень банку, де клієнт міг би відкрити рахунок, повністю суперечить ідеї небанківської діяльності, виходом із цієї ситуації може бути безпосереднє відвідування працівника необанків клієнтом для ідентифікації. Звичайно, це несе додаткові витрати, які необхідно враховувати у фінансовому плануванні.

На основі аналізу законодавства України, очевидно, що віртуальним банкам досить складно функціонувати на вітчизняному ринку та впроваджувати інновації у сфері банківського обслуговування. Але варто зауважити й позитивні тенденції та розробки нових підходів Нацбанку України та інших регуляторів, які все ж дають надію на позитивні зміни в регулюванні діяльності необанків уже найближчим часом.

У процесі досліджень варто виділити переваги та недоліки такого ведення бізнесу, їх умовно можна поділити на переваги та недоліки для клієнтів та для самого банку (рис. 1).

На сьогодні така форма надання банківських послуг, як віртуальний банк не отримала достатньо широкого поширення через низку причин, пов'язаних, по-перше, з тим, що класичні банки активно розвивають інтернет-банкінг, який за своїми функціональними можливостями наближається до виконання більшості функцій, що надаються банком.

По-друге, необхідно враховувати і психологічні причини, пов'язані з недовірою клієнтів, до фінансових установ, які не мають фізичних офісів, в які можна прийти й отримати необхідну фінансову допомогу та консультацію. Однак треба зазначити, що в умовах світової фінансової кризи така форма надання фінансових послуг, як віртуальний банк, має всі шанси на розвиток. Насамперед це пов'язано зі значним зниженням витрат, на утримання банківської філіальної мережі, яка займає велику частку витрат будь-якого фінансового інституту. Сьогодні мобільний банкінг України активно розвивається через соціальні мережі, дата-центри та використовує хмарні технології.

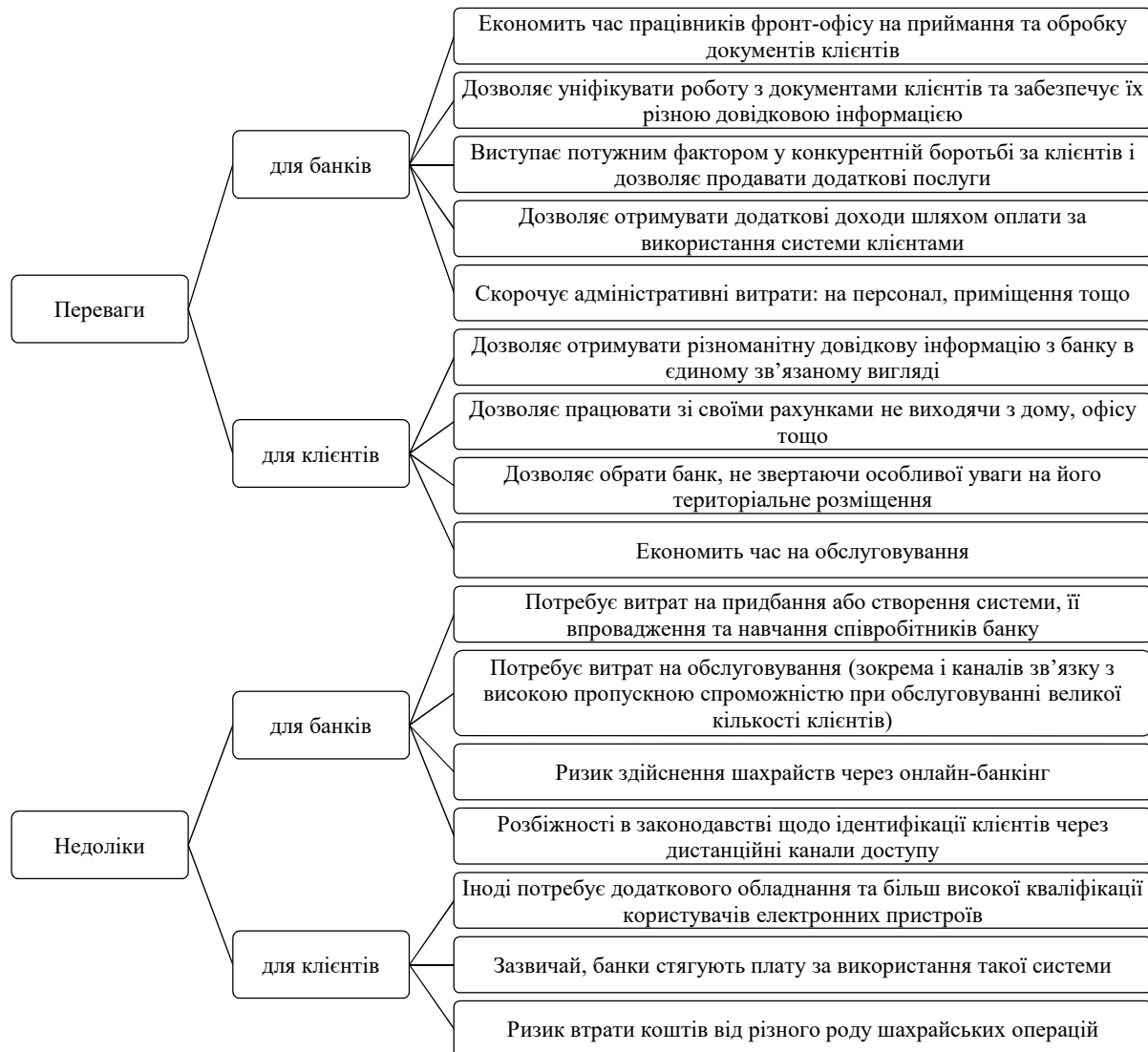

Рис. 1 Переваги та недоліки існування віртуального банку для клієнтів та для самого банку

Джерело: [7, с. 585].

Але, разом з тим, можна виділити й багато проблем, які перешкоджають динамічному розвитку віртуального банкінгу в Україні, серед них:

– низький рівень довіри населення такому виду банківських послуг у порівнянні з традиційним банкінгом, це пов'язано з недостатньою обізнаністю та суттєвим рівнем шахрайства безпосередньо у сфері онлайн- банкінгу;

– недостатній рівень фінансування та урегульованості питання щодо можливості впровадження світового досвіду використання сучасних технологій (зокрема, ефективних електронних автоматизованих методів обліку пасажиро-перевезень у міському пасажирському транспорті, незважаючи на прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду в міському пасажирському транспорті»);

– законодавча вимога щодо безпосередньої ідентифікації клієнта у відділенні банку (незважаючи на можливість відкриття депозиту чи видачу позики в режимі он-лайн із подальшим підписанням документів, доставлених кур'єрською службою банківської установи);

– недосконалість мобільних додатків та низький рівень доходу більшості населення України, що унеможливує широке розповсюдження мобільних пристроїв відповідного рівня (наприклад, мобільні телефони з чіпами NFC).

Ключові вимоги до банків майбутнього варто розглядати з погляду споживача, інвестора та самого банку, його ІТ-архітектури [19].

З позиції клієнта такі основні вимоги поширюються на цифровий банк майбутнього, як інтерактивний та інтуїтивний огляд руху його грошей, включаючи в більш широкому сенсі використання біометричних даних як інструменту доступу та автоматизація всіх розрахунків з оплати (рис. 2).

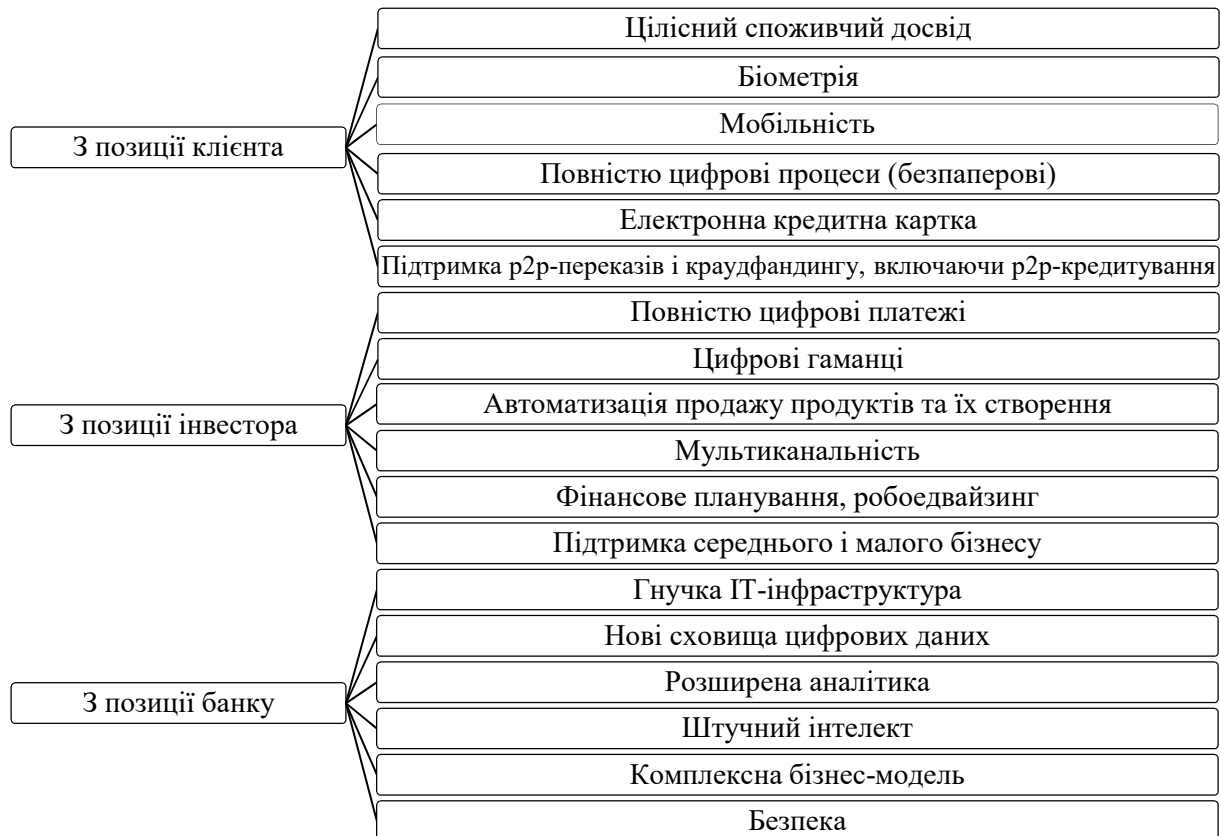

Рис. 2. Вимоги до віртуальних банків із позиції споживача, інвестора й самого банку
Джерело: [2, с. 47].

З позиції інвестора цифровий банк майбутнього повинен мати можливість створювати нову вартість за допомогою інструментів на основі штучного інтелекту, що піклуються про фінансовий стан клієнта і стежать за його бюджетом та обов'язковими платежами; цифрових гаманців, які дуже важливі для реалізації послуг із доданою вартістю; цифрових платформ продажу тощо.

З позиції самого банку, як свого роду технологічного містка між фінансово-технологічними компаніями і класичними фінансовими інститутами, новий цифровий банк повинен змінити підходи до проектування і використання сховищ цифрових даних, швидкість реагування на нову інформацію, модель управління та контролю.

Розглянемо кілька варіантів розвитку необанків у найближчому майбутньому [22]:

1. Необанки можуть бути поглинені традиційними гравцями для розвитку електронних каналів. Нові гравці можуть бути цікаві банкам як приносять технологічно підковану клієнтську базу, що дозволяють зробити технологічний стрибок у сфері

електронних каналів. Необанків не так багато, але кількість стартапів, які хочуть ними бути, досить велика. І це може стати для банків шляхом до відновлення електронних фінансових сервісів [8].

2. Традиційні банки можуть створювати свої електронні необанки під новим брендом. У необанках немає якихось секретних алгоритмів, інтелектуальної власності та інших ноу-хау, тому багато банків більш ніж здатні створити щось подібне. Насправді є вже чимало прикладів, коли такі сервіси створювалися, наприклад, UBank (NAB), BankDirect (ASB), Blink (Banamex) або HelloBank (BNP Paribas). Запускаючи нові бренди, традиційні банки перевіряють модель електронного бізнесу.

3. Необанки можуть і зникнути, але спочатку вони можуть підштовхнути банки на розвиток електронних сервісів. Нині банки нової хвилі покладаються на депозити в традиційних банках, що робить їх просто сервісами передплачених карт із деякими додатковими функціями. Це накладає на них обмеження, вони не можуть бути в багато краще банків, на які покладаються, і це може стати чинником, що заважає їм залучати клієнтів, і, в кінцевому підсумку, ставить під сумнів їх виживання.

4. Необанки продовжують свій розвиток і в найближчі кілька років з'являться десятки, якщо не сотні необанків.

Причини, за якими відбудеться зростання популярності необанків, можуть бути такі [26]:

- Р2Р-кредити дають можливість підвищити прибутковість. У той час як на інтерчейнджі багато не заробиш, необанки можуть розміщувати депозити в кредитах;

- сторонні сервіси для контролю за фінансовим життям стають нормою. Mint і Yodlee допомагають відстежувати витрати по всіх рахунках; BillGuard шукає, де користувач переплатив або був обманутий; CreditCarma відстежує кредитний бал, а BrightScore аналізує пенсійні інвестиції. Поки користувачі не надто довіряють стороннім небанківським сервісам, але з часом ставлення може змінитися;

- справжній банк створити набагато складніше. Якщо 10 років тому кожен місяць у США відкривалося близько десятка нових банків, то за останні три роки був створений усього один. Отже, якщо хтось хоче запустити банківський бізнес, він, ймовірно, вибере небанківську модель.

Незважаючи на те, що необанки набирають все більше популярності у світі та Україні зокрема через свої переваги над класичними банками, але навіть вони все-таки мають певні недоліки [3, с. 142; 8, с. 88]. Серед основних недоліків необанків можемо виділити наступні:

- суттєві витрати на створення і впровадження додатків та спеціалізованих програм для обслуговування клієнтів;

- значні затрати на розробку і впровадження кібербезпеки та вірусних програм;

- недостатність інвестиційного капіталу;

- великі початкові вкладення коштів для розвитку необанку;

- наявність недовіри юридичних та фізичних осіб, а також малого та середнього бізнесу як до банків загалом, так і необанків зокрема;

- у разі наявності проблем із серверами, робота з рахунками та документами може зупинитися на невизначений термін до її усунення;

- низький рівень фінансової грамотності в країні та світі;

- поява додаткових ризиків, які створюють FinTech-компанії для утримання конкурентних позицій банками на фінансовому ринку;

- високий рівень конкуренції та витрат у короткостроковій перспективі;

- наявність недовіри до конвертації окремих платіжних засобів;

- необхідність конкурувати не лише з традиційними банками, а і протистояти таким брендовим компаніям, як Google, Apple, WeChatта Uber, які мають доступ до даних значної бази клієнтів та пропонують ним асортимент фінансових інструментів.

Розвиток світових необанків у майбутньому направлений на захопленням постійної частки цільової аудиторії, або ж із швидким нарощуванням своєї присутності у банківському бізнесі. Незважаючи на всі перепони розвитку, головним для необанків є збереження високого рівня модульності своїх послуг, здатність задовольнити клієнтів мікросегмента за рахунок персоналізованих продуктів, а у перспективі – можливість співпрацювати із сегментом бізнесу (насамперед, малими та середніми підприємствами).

Висновки і пропозиції. Оскільки необанки належать до FinTech-компаній, то їх майбутнє в Європі і США поки представляється експертам досить перспективним. Галузь стала настільки популярною, що світові фінансові столиці, такі як Лондон і Нью-Йорк, готові боротися за звання глобального FinTech-центру й заманюють стартапи та необанки вигідними умовами з реєстрації та оподаткування. Але Україна поки що перебуває на початковому етапі розвитку цифрового банкінгу. Першим і єдиним успішним стартапом на сьогодні є Monobank. Причинами такого повільного темпу зростання цієї галузі є її недостатнє законодавче врегулювання та недовіра населення до такого типу банків.

Не дивлячись на те, що онлайн-банки є популярними, але крім переваг, вони мають певні недоліки, які збільшують ризики для банківської системи загалом. Для України основною перепорою на цьому етапі є недосконалість законодавчої бази, необхідність значних початкових вкладень, конкуренція та високий рівень недовіри населення до банків, що є складовою низької фінансової грамотності.

Отже, на сьогодні мобільний банкінг є недостатньо розвиненим в Україні. Однак ця галузь стрімко розвивається і є дуже популярною в молодого покоління. Якщо необанки на початку зможуть витримати конкуренцію з великими банками, використовуючи свої сильні сторони й витративши достатньо ресурсів на рекламу, то зможуть стати повноцінними учасниками на ринку банківських послуг.

Список використаних джерел

1. Виговська Л., Оліярник М. 100 млрд на рік. Ринок мобільного та інтернет-банкінгу в Україні б'є рекорди. 2016. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/publications/100-mlrd-na-rik-rinok-mobilnogo-ta-internet-108675.html>.
2. Винник Т., Пастущин О. Переваги та вигоди мобільного банкінгу. *Соціально-економічні аспекти розвитку економіки* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих учених, 27-28 квітня 2017 року. Тернопіль : ТНТУ, 2017. С. 46–47.
3. Городянська Л. В. Особливості функціонування необанків. *Фінансово-кредитні системи в умовах зміни ділових циклів*: Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (Київ, 15 травня 2019 р.). Київ, 2015. С. 141–143.
4. Губа М. О., Лінник А. О., Колесник Д. С. Розвиток необанків в Україні та світі. *Регіональна економіка та менеджмент*. 2019. № 2(24). С. 71–73.
5. Гулей А. І., Гулей С. А. Цифрова трансформація вітчизняного банківського середовища в умовах розвитку фінтех-екосистеми. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Т. 4, № 1. С. 6–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujae_2019_4_1_3.
6. Гут Л. В. Необанки: зарубіжний та вітчизняний досвід функціонування. *Фінансово-кредитні системи в умовах зміни ділових циклів*: Міжн. наук.-практ. Інтернет-конф. (Київ, 15 травня 2019 р.). Київ, 2015. С. 143–145.
7. Жердецька Л. В., Городинський Д. І. Розвиток банківських технологій: загрози та можливості для банків. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 583–588.
8. Житар М. О., Зелінська В. С. Необанкінг: зарубіжний досвід та українська перспектива. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. № 2. С. 81–95.
9. Міщенко В. І., Міщенко С. В. Маркетинг цифрових інновацій на ринку банківських послуг. *Фінансовий простір*. 2018. № 1(29). С. 75–79.

10. Озерчук О. В. Оп-лінебанки: зарубіжний досвід. *Фінансово-кредитні системи в умовах зміни ділових циклів* : Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (Київ, 15 травня 2019 р.). Київ, 2015. С. 147–149.
11. Офіційний сайт GOBankingRates. URL: <https://www.gobankingrates.com>.
12. Паперник С. Фінтех та Україна: Банк у кишені. URL: <https://evris.law/uk/bank-u-kisheni/>.
13. Про банки та банківську діяльність : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5-6. Ст. 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
14. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків-резидентів і нерезидентів : Постанова НБУ від 17 грудня 2003 р. № 1172/8493. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>.
15. Про платіжні системи та переказ грошей : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 29. Ст. 137. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.
16. Прогноз на 2020 рік: новий світ банкінгу та фінансів. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2019/12/16/40051702>.
17. Романчук М. Необанки: закордонний досвід та перспективи розвитку в Україні. *Монетарні і фінансові аспекти стабільного економічного розвитку* : зб. тез доп. Всеукр. наук. Інтернет-конф. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. С. 248–251.
18. Рудская Е. Н., Полтавская Ю. Ю. Небанки: мировой опыт и перспективы. *Молодой ученый*. 2016. № 7. С. 959-969. URL: <https://moluch.ru/archive/111/27872>.
19. Савченко Ю. Чи є в Україні віртуальні банки? *Finance.ua*. 2015. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/359990/avtorski-kolonky-chy-ye-v-ukrayini-virtualnibanku>.
20. Ситник І. П., Фоміна В. С. Вплив фінтеху на розвиток сучасних платіжних систем України. *Бізнес-навігатор*. 2019. Вип. 2. С. 139–143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2019_2_29.
21. Стечишин Т. Б. Небанки: особливості організації та перспективи розвитку в Україні. *Розвиток банківських послуг та інновацій в цифровій економіці* : матеріали наук.-практ. інтернет-конф. студ., аспір. і молод. вчених. Київ : КНЕУ, 2019. С. 147–150.
22. Тищенко О. І. Огляд сучасних тенденцій на ринку онлайн-банкінгу в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 1237–1243.
23. Харламов П. Банк у кишені: що таке Monobank. *mind.ua*. 2017. URL: <https://mind.ua/publications/20179026-bank-u-kisheni-shchotake-monobank>.
24. Шапурова О. О. Фінансовий аспект необанкінгу. *Економіка та менеджмент у період цифрової трансформації бізнесу, суспільства і держави* : матеріали Ювілейної Міжнародної науково-практичної конференції (28-29 травня 2020 року, м. Запоріжжя) / наук. ред. Н. Г. Метеленко. Запоріжжя, 2020. С. 203–205.
25. Щербакова Г. «Віртуальний» банк. URL: <http://www.sice.ru/cnts/1137.html>.
26. Що заважає українським банкам розвиватися онлайн. 2017. URL: <https://uteka.ua/ua/publiFcation/CHto-meshaet-ukrainskim-bankam- razvivatsya-onlajn>.

References

1. Vyhovska, L., & Oliiarnyk, M. (2016). *100 mlrd na rik. Rynok mobilnoho ta internet-bankinhu v Ukraini bie rekordy [100 billion a year. The market of mobile and Internet banking in Ukraine is breaking records]*. biz.nv.ua. Retrieved from <https://biz.nv.ua/ukr/publications/100-mlrd-na-rik-rinok-mobilnogo-ta-internet-108675.html>.
2. Vynnyk, T., & Pastushchyn, O. (2017). *Perevahy ta vyhody mobilnoho bankinhu [Advantages and benefits of mobile banking]*. *Sotsialno-ekonomichni aspekty rozvytku ekonomiky: materialy Mizhнародnoi naukovo-praktychnoi konferentsii studentiv i molodykh uchenykh – Social and economic aspects of economic development: materials of the International scientific and practical conference of students and young scientists* (pp. 46–47). Ternopil: TNTU [in Ukrainian].
3. Horodianska, L. V. (2015). *Osoblyvosti funktsionuvannia neobankiv [Features of the neo-banks functioning]*. *Finansovo-kredytne systemy v umovakh zminy dilovykh tsykliv: Mizhнар. nauk.-prakt. Internet-konf. – Financial and credit systems in the changing business cycles: International. scientific and practical Internet conference* (Kyiv, May 15, 2019) (pp. 141–143). Kyiv [in Ukrainian].
4. Huba, M. O., Linnyk, A. O., Kolesnyk, D. S. (2019). *Rozvytok neobankiv v Ukraini ta sviti [Development of neobanks in Ukraine and the world]*. *Rehionalna ekonomika ta menedzhment – Regional economy and management*, 2(24), 71–73 [in Ukrainian].

5. Hulei, A. I., Hulei, S. A. (2019). Tsyfrova transformatsiia vitchyznianoho bankivskoho seredovyshcha v umovakh rozvytku fintekh-ekosystemy [Digital transformation of the domestic banking environment in the development of fintech ecosystem]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky – Ukrainian Journal of Applied Economics*, 4 (1), 6–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujae_2019_4_1_3.
6. Hut, L. V. (2015). Neobanky: zarubizhnyi ta vitchyznianyi dosvid funktsionuvannia [Neobanks: foreign and domestic experience]. *Finansovo-kredytni systemy v umovakh zminy dilovykh tsykliv: Mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf. – Financial and credit systems in the changing business cycles: International. scientific and practical Internet conference* (Kyiv, May 15, 2019) (pp. 143–145). Kyiv [in Ukrainian].
7. Zherdetska, L. V., Horodynskyi, D. I. (2017). Rozvytok bankivskykh tekhnolohii: zahrozy ta mozhlyvosti dlia bankiv [Development of banking technologies: threats and opportunities for banks]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and society*, 10, 583–588 [in Ukrainian].
8. Zhytar, M. O., Zelinska, V. S. (2019). Neobankinh: zarubizhnyi dosvid ta ukrainska perspektyva [Neobank: foreign experience and Ukrainian perspective]. *Zbirnyk naukovykh prats Universytetu derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy – Collection of scientific works of the University of the State Fiscal Service of Ukraine*, 2, 81–95 [in Ukrainian].
9. Mishchenko, V. I., Mishchenko, S. V. (2018). Marketynh tsyfrovyykh innovatsii na rynku bankivskykh posluh [Marketing of digital innovations in the banking services market]. *Finansovyi prostir – Financial space*, 1(29), 75–79 [in Ukrainian].
10. Ozerchuk, O. V. (2015). On-linebanky: zarubizhnyidosvid [On-line banks: foreign experience]. *Financial and credit systems in the changing business cycles: International. scientific and practical Internet conference* (Kyiv, May 15, 2019) (pp. 147–149). Kyiv [in Ukrainian].
11. Ofitsiynyi sait GOBankingRates [Official site GOBankingRates]. Retrieved from <https://www.gobankingrates.com>.
12. Papernyk, S. (n.d.). Fintekh ta Ukraina: Bank u kysheni [Fintech and Ukraine: Bank in your pocket]. Retrieved from <https://evris.law/uk/bank-u-kisheni/>.
13. Pro banky ta bankivsku diialnist [On Banks and Banking]. № 2121-III (on December 7, 2000). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
14. Pro zatverdzhennia Instruksii pro poriadok vidkryttia i zakryttia rakhunkiv kliientiv bankiv ta korespondentskykh rakhunkiv bankiv-rezydentiv i nerezydentiv [On approval of the Instruction on the procedure for opening and closing bank customer accounts and correspondent accounts of residents' and non-residents' banks]. № 492 (on November 12, 2003). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>.
15. Pro platizhni systemy ta perekaz hroshei [On Payment Systems and Funds Transfer in Ukraine]. № 2346-III (on April 5, 2001). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.
16. Prohnoz na 2020 rik: novyi svit bankinhu ta finansiv [Forecast for 2020: a new world of banking and finance]. Retrieved from <https://minfin.com.ua/ua/2019/12/16/40051702>.
17. Romanchuk, M. (2018). Neobanky: zakordonnyi dosvid ta perspektyvy rozvytku v Ukraini [Neobanks: foreign experience and prospects for the development in Ukraine]. *Monetarni i finansovi aspekty stabilnogo ekonomichnogo rozvytku: zb. tez dop. Vseukr. nauk. Internet-konf. – Monetary and financial aspects of stable economic development: Coll. thesis add. All-Ukrainian Science Internet conference* (pp. 248–251). Ternopil: TNEU [in Ukrainian].
18. Rudskaia, E. N., Poltavskaia, Yu. Yu. (2016). Neobanki: mirovoi opyt i perspektyvy [Neobanks: world experience and prospects]. *Molodoi uchenyi – Young scientist*, 7, 959–969. Retrieved from <https://moluch.ru/archive/111/27872>.
19. Savchenko, Yu. (2015). *Chy ye v Ukraini virtualni banky? [Are there virtual banks in Ukraine?]*. Finance.ua. Retrieved from <https://news.finance.ua/ua/news/-/359990/avtorski-kolonky-chy-ye-v-ukrayini-virtualnibanky>.
20. Sytnyk, I. P., Fomina, V. S. (2019). Vplyv fintekhu na rozvytok suchasnykh platizhnykh system Ukrainy [Influence of fintech on the development of modern payment systems of Ukraine]. *Biznes-navihator – Business navigator*, 2, 139–143. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2019_2_29.
21. Stechyshyn, T. B. (2019). Neobanky: osoblyvosti orhanizatsii ta perspektyvy rozvytku v Ukraini [Neobanks: features of the organization and prospects of the development in Ukraine]. *Rozvytok bankivskykh posluh ta innovatsii v tsyfrovii ekonomitsii: materialy nauk.-prakt. internet-konf. – Development of banking services and innovations in digital economy: materials of scientific and practical Internet conference* (pp. 147–150). Kyiv: KNEU [in Ukrainian].

22. Tyshchenko, O. I. (2017). Ohliad suchasnykh tendentsii na rynku onlain-bankinhu v Ukraini [Review of current trends in the online banking market in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and society*, 13, 1237–1243 [in Ukrainian].

23. Kharlamov, P. (2017). *Bank u kysheni: shcho take Monobank* [Bank in your pocket: what is Monobank]. <https://mind.ua/>. Retrieved from <https://mind.ua/publications/20179026-bank-u-kisheni-shchotake-monobank>.

24. Shapurova, O. O. (2020). Finansovyi aspekt neobankinhu [Financial aspect of neobanking]. *Ekonomika ta menedzhment u period tsyfrovoyi transformatsii biznesu, suspilstva i derzhavy: materialy Yuvileinoi Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii Economics and management in the period of digital transformation of business, society and state: materials of the Jubilee International scientific and practical conference* (May 28-29, 2020, Zaporizhzhia) (pp. 203–205). Zaporizhzhia [in Ukrainian].

25. Shcherbakova, H. (n.d.). «Virtualnyi» bank [“Virtual” bank]. Retrieved from <http://www.sice.ru/cnts/1137.html>.

26. Shcho zavazhaie ukraïnskym bankam rozvyvatysia onlain [What prevents Ukrainian banks from developing online]. (2017). Retrieved from <https://uteka.ua/ua/publification/CHto-meshaet-ukraïnskym-bankam-razvivatsya-onlajn>.

Козляченко Олена Михайлівна – докторант кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14035, Україна).

Козляченко Елена Михайловна – докторант кафедры финансов, банковского дела и страхования, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14035, Украина).

Kozlianchenko Olena – doctoral student of the Chair of Finances, Banking and Insurance Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14035 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: alenska-0785@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5481-485X>

Березан Анастасія Сергіївна – магістр, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14035, Україна).

Березан Анастасия Сергеевна – магистр, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14035, Украина).

Anastasia Berezan – master, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14035 Chernihiv, Ukraine).